

Ольга Николаєнко

(Кафедра Історії України Харківського
Національного Університету імені В. Н. Каразіна)

ПОЛЬСЬКІ ЖІНОЧІ РЕЛІГІЙНІ ГРОМАДИ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Католицька церква відіграє поважну роль в історії польського суспільства південно-західних губерній. У ХІХ ст. поляки, втративши державність і єдність країни, твердо боронили свою віру. Наштовхуючись на різноманітні перешкоди, польське населення прагнуло духовної підтримки церкви, яка разом з народом потерпала від переслідувань і утисків.

Значення католицької церкви для польської громади Правобережжя неодноразово ставало в центрі уваги дослідників¹. Разом з тим, більшість з них зупинялась на фактах утисків, позбавлення прав церкви, або ж на таємній патріотичній діяльності священників. В цій розвідці хотілось би присвятити увагу проблемі діяльності церкви серед жіночого населення правобережних українських губерній. Мета такого дослідження полягає в оцінці значення її ролі католицької церкви, її діяльності та інфраструктури в житті польського жіноцтва краю.

Кількість польських жінок на території трьох правобережних губерній – Київської, Волинської та Подільської можна встановити за Першим переписом населення, що проводився в Російській імперії у 1897 р. За ним, жінок, які визнали рідною мовою польську нараховувалось у Київській – 34 698, Волинській – 93 460, Подільській – 35 394². Загальна кількість польських жінок дорівнювала 163 552. Разом з тим, католицького населення у цьому регіоні було значно більше: у Київській губернії жінок католицького віросповідання налічувалось 53 206, у Волинській – 150 213, у Подільській – 131 593.

¹ О.А. Буравський, *Римо-католицьке духовенство Правобережної України в польському національно-визвольному русі в 60-х рр. ХІХ ст.* // Волинський національний університет імені Івана Франка. Історичні студії 2009, с. 39–43; О.А. Пасечник, *Римско-католическая церковь в Камянец-Подольской (Хмельницкой) области. В 1921–1941 гг.*, Хмельницький 2009.

² *Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г.*, т. 16, Киевская губерния. – Б. м., 1903; *Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г.*, т. 32. Подольская губерния. – Б. м., 1904; *Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г.*, т. 8. Вольнская губерния. – Б. м., 1904.

Багато жінок католичок визнавали малоросійську, тобто українську, мову рідною, що було наслідком окатоличення місцевого населення протягом багатьох десятиліть.

Становий поділ населення свідчить про перевагу серед польськомовного жіноцтва селянок: у Київській – 54,1%, Волинській – 31,1%, Подільській – 47,1%. Друга за чисельністю група – дворянство, якого нараховувалось у Київській – 10%, Волинській – 23,4%, Подільській губернії – 24,6%.

Польське населення мешкало як в містах, так і селах південно-західних губерній. Найбільшими містами, де проживало найбільше польських жінок були Київ (8008 осіб), Бердичів (Волинь, 1456), Проскурів (Поділля, 1346), Камянець-Подільський (Поділля, 1244), Вінниця (Поділля, 1101).

Жіночі релігійні громади існували на території правобережжя до переслідувань російською владою католицької церкви. Так дослідник історії Поділля січинський стверджує, що в Камянці-Подільському на початку XIX ст. жили черниці-візитки, які займались навчанням дітей, але після поразки січневого повстання вони покинули місто³. Зі входженням до складу Російської імперії починається процеси «обрусення» західного краю, які набирають обертів після розгрому польських національно-визвольних повстань. Ставлення Російської влади до католицизму російський дослідник А. Тихонов називає таким, що було продиктоване державними інтересами⁴. На практиці воно виражалось у прагненні зменшити вплив католицької церкви як у Королівстві Польському, так і в західних губерніях імперії. Повстання 1863–1864 рр. виявило активну участь духівництва у згуртуванні населення і допомозі повстанцям⁵. Тому після його повалення, царат повів цілеспрямовану політику утиску католицької церкви.

Після поразки Січневого повстання на Правобережжі були закриті 244 католицьких приходи та десятки кафедральних соборів. З 1865 р. запроваджувалося викладання Закону Божого дітям римо-католицького віросповідання виключно російською мовою. У 1866 р. була ліквідована Камянець-Подільська єпархія і духовна семінарія в місті⁶. Заохочувалась секуляризація церковного землеволодіння, стимулювання прозелітизму католиків, введення богослужіння в костелах російською мовою⁷.

³ Е. Сецинский, *Город Камянец-Подольский. Историческое описание*, Киев 1895, с. 171.

⁴ А. К. Тихонов, *Католики, мусульмане и иудеи Российской империи в последней четверти XVIII-начале XX в.*, СПб, 2008, с. 230.

⁵ О. А. Буравський, *Римо-католицьке духовенство Правобережної України в польському національно-визвольному русі в 60-х рр. XIX ст.* // Волинський національний університет імені Лесі Українки. Історичні студії 2009, с. 39–43.

⁶ А. Копылов, *Католическая церковь в России*, М. 2012, с. 179.

⁷ Н. С. Івчик, *Польське та єврейське питання в політиці царизму на Правобережній Україні (друга половина 1850-х – початок 1880-х рр.)*, Дис. канд. іст. Наук, Чернівці 2012, с. 80–192.

Священнослужителі католицької церкви вважалися чи не найбільшими ворогами російського царату. За думкою російських чиновників, ксьондзи проводили пропаганду, спрямовану на збереження польськості, а отже заважали далекоглядним планам уряду по русифікації краю.

Треба сказати, що така увага релігійним справам Південно-західних губерній приділялася владою не тільки по повстанню. І надалі, наприкінці XIX ст. «польський фактор» був важливим чинником суспільно-політичного життя краю. У 1885 р. подільський губернатор у своїх звітах повідомляв, що «релігійні настрої не відповідають сподіванням уряду»⁸.

Відсутність чернечих громад турбувала священників, які намагались підтримати релігійних рух. Наприкінці XIX ст. за ініціативою Х. Козьмінського (1829–1916) та Паули Малецької (1852–1927) в Російській імперії була започаткована діяльність ордену Доньок пресвятого Серця діви Марії (Серціанок). П. Малецька розгорнула активну діяльність новоствореного ордену не тільки на території Королівства Польського, але й в інших місцях, де мешкали поляки. Завдання серціанок полягало у громадженні місцевої молоді, її духовній опіці, навчанні, можливій допомозі. У зв'язку із забороною діяльністю католицьких жіночих громад на території поденно-західних губерній, монастирі серціанок були таємними, і, як правило, влаштовувались під виглядом інших закладів.

На території трьох південно-західних губерній серціанки розгорнули активну діяльність, про яку ми дізнаємося з жандармських звітів, що викривали таємні жіночі громади. Викриття здійснювались на початку XX ст., тоді коли вже таємні жіночі громади існували по декілька років. Вогнищами серціанок ставали міста правобережжя, де вони відкривали таємні монастирі, майстерні, школи рукоділля, притулки та школи.

У 1889 р. осередок серціанок виникає в м. Житомирі на Волині. Його заснування відбулось за сприянням місцевих священників, які допомагали знайти приміщення для жінок і засоби їх утримання. На початку XX ст. в місті було викрито декілька релігійних жіночих установ, а саме – два жіночих гуртожитки з майстернями, що очолювались В. Рутковською та М. Десежок, в яких проживало по 20–30 дівчат, а також майстерня суконь та білизни «Pracowna», в якій також замешкало 30 жінок⁹.

Ці осередки серціанок давали молодим жінкам, які входили до них, не тільки духовну насагу та удосконалення, але й притулок і працевлаштування.

Наступним містом, де розпочали свою роботу серціанки, став Київ. З 1900 р. тут функціонував під виглядом майстерні шиття таємний монастир на 60 жінок, який очолювала С. Поплавська.

⁸ Центральний державний архів України в м. Києві (ЦДІАУК), Ф. 442, Оп. 831, Сп. 323, арк. 42 зв.

⁹ ЦДІАУК, Ф. 276, Оп. 1, Спр. 410, арк. 59.

Велика польська колонія Києва ініціювала різноманітні філантропічні заходи й акції, спрямовані на підтримку співвітчизників. Відомим благодійним закладом був притулок графа Собанського, розташований фактично в центрі міста. Жандармерія, що здійснювала обшук, встановила, що в притулку навчалось близько 150 дітей, а викладало в ньому чотири вчительки: Я. В. Чаплицька, 18 років, М. С. Шабська, 17 років, М. М. Градська, 18 років, та Я. А. Терлецька, 18 років. Донос, за яким і було вчинено обшук, повідомляв, що притулок є насправді чернечим осередком, а викладають в школі

монашки, фанатично віддані справі відродження Польщі. При цьому національне виховання поєднується тут з релігійною пропагандою¹⁰.

Влаштувався притулок у великому двоповерховому будинку, де були кабінети для проведення занять, їдальня, кімнати для проживання жінок тощо. Цікавою сторінкою діяльності жіночих громад є питання поширення ними освіти. Керівницка притулку М. Песляк заперечувала існування школи при притулку, однак наявність шкільних приладів свідчить саме на користь навчальної діяльності. Шкільна дошка з крейдою, парти зі стільцями, журнали для оцінок та учнівські зошити були яскравим доказом освітньої роботи. Серед знайдених у притулку підручників шість букварів, історія польського народу, підручник за арифметики. Але учнівські зошити були не тільки з цих предметів, ще й з польської, французької, російської мови. До того ж було зафіксовано багато релігійної літератури – книжок та журналів¹¹. Отже, можна зробити висновки про те, що навчання названим предметам було одним із завдань серціанок.

Пізніше відкривались таємні жіночі громади і в інших містах правобережжя. У 1905 р. у Кам'янці-Подільському були відкритий гурток «Граса». Керувала закладом Я. Станункевич, а декілька жінок з ученицями займались шиттям суконь, панчіх, вишиванням. Разом з навчанням, дівчата отримували професійні навички. До того ж, майстерня знаходилась під опікою духовної влади, і священник раз на тиждень служив у притулку месу¹².

У 1910 р. несподівано до притулку серціанок прийшли з обшуком жандарми. Обшук монастиря і слідство призвело до звинувачення черниць у незаконному проведенні занять, влаштуванні притулку для малолітніх дітей, наверненні у католицизм, створенні монастиря і каплиці. Поступово деякі звинувачення були зняті, але за обладнання каплиці черницям прийшлося заплатити штраф 100 крб. До того ж, священника П. Маньковського,

¹⁰ ЦДІАУК, Ф. 275, Оп. 1, Спр. 1988, арк. 450–454.

¹¹ Там же.

¹² ЦДІАУК, Ф. 276, Оп. 1, Спр. 410, арк. 50; О. А. Пасечник, *Римско-католическая церковь в Кам'янець-Подільській (Хмельницькій) області*. В 1921–1941 гг., Хмельницький 2009.

покровителя і організатора громадської діяльності серціанок, було переведено до Житомира¹³.

Поступово серціанки поширювали свої осередки на Поділлі. У 1909 р. був заснований монастир у м. Проскурів (сучасний Хмельницький). Його покровителем був ксьондз К. Носалевський, а керівничкою – С. Поплавська. У монастирі проживало близько 25–40 жінок, які молилися й співали, а також утримували майстерню шиття одягу.

Місцевий жандарм у своєму звіті повідомляв, що жінки одягались звичайно, зранку ходили на молитву до костюлу, при чому намагались підходити до храму різними вулицями, а після сніданку займались шиттям¹⁴.

З 1911 р. у Вінниці також існував монастир. Однак трудність полягає в тому, що важко встановити його причетність до якогось ордену. Притулок для літніх людей, майстерня та гуртки більше нагадували т.зв. терті ордени, або терціаріїв.

Потрібно зазначити, що значення діяльності жіночих католицьких громад для польського населення правобережної України досі залишається не проаналізованим. По-перше, вони здійснювали просвітницьку діяльність, поширюючи початкову освіту серед населення. Як відомо, польське населення краю не могло надавати дітям елементарну освіту рідною мовою. Поява значної кількості таємних шкіл на Правобережжі свідчить про їх потребу для населення, а залучення у цьому русі католицьких священників вказує на розуміння ними такої діяльності¹⁵. Таємне початкове навчання ставало нагальною необхідністю для свідомого польського населення, яке поширювало його можливими засобами. Католицька церква всіляко підтримувала освітні ініціативи: священники проводили таємне навчання, прикривали нелегальні школи, допомагали у їх влаштуванні, шукали засоби на їх утримання.

Другий аспект полягає у підтримці церквою молодих жінок. На думку дослідниці І. Сікорської-Кулеші, відсутність монастирів в умовах економічних трансформацій у другій половині XIX ст. боляче вдарила саме по жіночому населенню¹⁶. На відміну від чоловіків, які після втрати дворянських привілеїв і земельних володінь, мали шанси отримати освіту, знайти працевлаштування в мастках офіціалістами чи поповнити ряди інтелігенції, жінки, вихідці з цього прошарку населення, залишались безпорадними. Не маючи підтримки, вони ставали або домашньою прислугою, або формували прошарок міського робочого населення.

¹³ ЦДІАУК, Ф. 442, Оп. 860, Спр. 218, арк. 1–40.

¹⁴ ЦДІАУК, Ф. 301, Оп. 2, Спр. 274, арк. 167–177.

¹⁵ L. Zasztowt, *Polskie szkoły ludowe na Ukrainie w latach 1905–1914*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 1990, t. 33, s. 87–105.

¹⁶ J. Sikorska-Kulesza, *Kobieta w rodzinie drobnoszlacheckiej w XIX wieku. Litwa i Białoruś*, [w:] *Kobieta i społeczeństwo na ziemiach polskich w XIX wieku. Zbiór studiów*, pod red. A. Żarnowskiej i A. Szwarca, t. I, Warszawa 1995, s. 67–78.

Тасмні жіночі монастирі крім опіки молоді, брали на себе відповідальність і пристосування її до нових умов. В майстернях дівчат навчали крою, шиттю, вишивці, плетінню, а потім і надавали роботу. Допомога у пошуку праці й фахова освіта жінок – відмінна риса, що характеризує роботу серціанок в південно-західних губерніях. Якщо в цілому орден був спрямований на освітньо-виховну діяльність¹⁷, то у визначену регіоні потрібно було ще й допомагати працюючій молоді. Якщо на польських землях у складі Австро-Угорщини або Пруссії вже з кінця XIX ст. починають діяти різноманітні католицькі товариства взаємодопомоги, як Згромадження слуг Ісуса, то на правобережжі таких товариств не було. Вони починають зіллятися лише на початку XX ст.

Товариства взаємодопомоги були як об'єднаннями працюючих жінок, так і патронацькими товариствами, що діяли під опікою заможних співвітчизників або церкви¹⁸. На відміну від товариств взаємодопомоги, що об'єднували працюючих людей, які потребували допомоги у випадку хвороби, втрати роботи, матеріальних нестатків, чернечі громади діяли на випередження. Вони об'єднували молодих жінок, надаючи їм помешкання, роботу, духовну опіку. З одного боку, така діяльність уберігала багатьох з них від реалій жорстокого світу, з іншого – обмежувала життєві стратегії, підготувавши їх для чернечого життя.

Певним компромісом вбачається існування т.зв. третіх орденів, терціаріїв, які поширились в Україні наприкінці XIX ст. Духовні товариства складались зі світських людей, які не поривали ні зі звичайним життям, ні відмовлялись від шлюбу, але виконуючи основні настанови свого ордену, прагнули досягти духовної досконалості в миру.

Про поширення терціаріїв свідчать чисельні доноси жандармів. В них, зокрема, сказано, що головне призначення терціарок – «проникати у родини і шляхом змішаних шлюбів навертати дітей у католицтво»¹⁹. Повідомлялось також, що терціарки об'єднуються навколо костьолів, відкривають дитячі притулки. У Вінниці було налічено 5 жіночих терціарських громад, які організували притулки по 15 дітей, збирали кошти на оплату вчителям і поповнення бібліотеки при храмі²⁰.

¹⁷ M. Janas, *Nowe formy żeńskiego ruchu zakonnego i stowarzyszeniowego w Kościele katolickim na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku*, [w:] *Działaczki społeczne, feministki, obywatelki... Samoorganizowanie się kobiet na ziemiach polskich do 1918 roku (na tle porównawczym)*, Warszawa 2008, s. 389–407 i 435.

¹⁸ О. Ніколаєнко, *Польський жіночий рух взаємодопомоги в Наддніпрянщині на початку XX ст. // Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*, Львів 2012, вип. 5, с. 38–43.

¹⁹ ЦДІАУК, Ф. 276, Оп. 1, Спр. 410, арк. 48.

²⁰ ЦДІАУК, Ф. 301, Оп. 2, Спр. 274, арк. 140, зв.

Складність аналізу діяльності терціаріїв полягає у їх напівлегальному існуванні. Офіційні документи свідчать, що «винайти їх доволі складно, бо немає для цього достатніх підстав», а свідчень самих прибічників третіх орденів у цьому регіоні не маємо.

Багато дослідників наголошують на тому, що заслуга терціарських громад, які поширювались за сприянням Г. Козьмінського полягає в тому, що він справу індивідуального духовного удосконалення перетворив у спільне начало, що змогло об'єднати людей²¹.

Ще однією течією релігійного руху польських жінок на Правобережжі були гуртки рожаниць. Про них свідчать різноманітні жандармські звіти. Треба віддати належне, що місцева влада свідчила про безпечність цих гуртків для державного устрою та влади. У звітах визнається, що ці громади «проповідують моральну чистоту і абсолютно не впливають на населення стосовно його колонізації»²².

Унаслідок демократичних перетворень під час російської революції 1905–1907 рр. було надано дозвіл на утворення національно-культурних організацій. Саме в 1907–1914 рр. виникають або легалізують свою діяльність різноманітні польські товариства та організації в південно-західних губерніях. Дуже скоро ліберальним законодавством скористувались і жіночі релігійні громади, утворивши в декількох містах правобережжя католицькі організації, що мали на меті підтримку жіночого міського населення.

У 1907 р. у Житомирі було створено Товариство християнської жіночої прислуги св. Зіти. Товариство повинно було сприяти пошуку роботи для прислуги у випадку її втрати, влаштовувати для безробітних притулки і організувати безкоштовне бюро пошуку місця праці, підтримувати працівників у випадку неналежної оплати.

Але крім названих дієвих кроків у допомозі, більш вражаючими є поставлені у Статуті цілі організації, а саме – виховувати у прислузі набожність, працелюбство і ощадність, християнську любов до ближнього, відповідальне виконання своїх обов'язків²³.

Фактично, завданнями Товариства стають вимоги працедавців. Як зазначає дослідниця А. Мірек, за думкою Г. Козьмінського повинні були існувати подвійні професійні союзи – роботодавців і працівників. У їх взаємодії й буде реалізуватись суспільний ідеал поєднання класових інтересів²⁴.

²¹ A. Mirek, *Udział żeńskich wspólnot zakonnych w organizowaniu stowarzyszeń i związków zawodowych kobiet na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Aktywność kobiet w organizacjach zawodowych i gospodarczych w XIX i XX wieku*, red. K. A. Makowski, Poznań 2007, s. 78.

²² ЦДАУК, Ф. 276, Оп. 1, Спр. 410, арк. 51.

²³ Державний архів Житомирської області (ДАЖО), Ф. 329, Оп. 1, спр. 7, Арк. 1, 9.

²⁴ A. Mirek, *dz. cyt.*, s. 82.

Потреба у організації, яка б захищала інтереси служниць, була назрілою. Більшість зайнятих у суспільному виробництві польок – 37,6% працювало у прислузі. Ця професійна діяльність мала певні особливості, як то відсутність правової регламентації праці, договірна основа, умови співжиття з роботодавцем тощо. Потреба в захисті інтересів домашньої прислуги спричинила появу таких товариств взаємної допомоги прислузі, а в польському варіанті вони ініціювались католицькою церквою.

Ще одна організація була створена того ж року у Житомирі – Християнське католицьке товариство трудящих жінок «Дзвигня». З метою «інтелектуального і морального розвитку своїх членів» товариство, як було зазначено в Статуті, збирається влаштовувати публічні лекції, читання, створити бібліотеку, каси взаємодопомоги, відкрити майстерні і сприяти професійній освіті. Члени товариства могли також створювати кооперативні підприємства, літні колонії²⁵.

Ініціаторами створення організації виступали дворянки (П. М. Верещак, Я. В. Гулевич, В. К. Лісовська, О. Г. Раковська) та міщанки (Ю. А. Вержинська, А. В. Матисевич-мацевич, А. О. Помикальська) Житомира.

Мета товариства полягала не тільки в практичній допомозі жінкам, які заробляли собі на життя. Заслуговує на увагу і таке завдання товариства як «розвивати почуття солідарності» співробітниць, залучаючи їх до громадського життя, влаштовуючи різноманітні вечори. Також товариство прагнуло «спостерігати за справедливим розподілом праці і оплати», впливати на удосконалення умов життя членів, влаштовуючи дешеві їдальні та квартири²⁶.

Достатньо гнучким було і питання внесків в товаристві «Дзвигня». Вступний внесок складав 51 коп., а щомісячний – 25 коп. Але для тих жінок, які мали дохід менше 15 крб. на місяць, він складав 15 коп. Приблизно такою ж була і плата за участь у товаристві св. Зіти: вступний внесок там складав 71 коп., щомісячний – 15 коп.

Отже, вищезазначене товариство декларувало захист інтересів працюючих жінок набагато демократичніше, ніж Товариство св. Зіти.

Важливою фігурою у дослідженні релігійних жіночих католицьких громад постають навіть не їх керівнички, а священики, під патронатом яких вони діють. Саме завдяки клопотанню ксьондзів, жінки знаходили помешкання, яке орендували під житло. Щотижня священики навідувались до монастирів, сповідували черниць, служили службу. Про це свідчать не тільки доноси, але й протоколи обшуків. Одяг для служби, а також різноманітне начиння свідчать, що католицька церква всіляко підтримувала чернечі жіночі громади.

²⁵ ДАЖО, Ф. 329, Оп. 1, спр. 3, Арк. 14; О. Білобровець, *Діяльність польських організацій на Житомирщині наприкінці XIX – початку XX ст.*, „Українська полоністика”, Вип. 1, Житомир 2004, с. 34.

²⁶ ЦДІАУК, Ф. 442, Оп. 632, Спр. 647 ч. II, Арк. 44.

Дослідники жіночих релігійних громад у Польщі наголошують на особливостях їх розповсюдження і функціонування у всіх трьох частинах роздертої Польщі. Серед всього розмаїття чернечих орденів, на території правобережної України були поширеними саме орден серціанок. Якщо в Королівстві Польському та інших польських землях, він мав на меті, перш за все, освітню та виховну діяльність, то в південно-західних губерніях виконував набагато більшу роботу. Саме згромадження серціанок допомагали молодим дівчатам отримати професію та роботу, житло й харчування.

Після 1905 р. під патронатом католицької церкви виникли організації взаємодопомоги, що мали на меті об'єднання жінок за професійними інтересами. Однак, це були не чернечі громади, а товариства, які об'єднували світських віруючих жінок.

Викликає питання співвідношення польських жіночих товариств взаємодопомоги, що діяли під патронатом католицької церкви, та католицьких чернечих жіночих громад. Потрібно зазначити, що вододіл між ними провести вкрай важко, оскільки часто легальні організації католицької церкви в дійсності були чернечими монастирями. Польська дослідниця М. Янас відносить терціарські громади та товариства взаємодопомоги до звичайних католицьких організацій, на відміну від чернечих орденів серціанок, чи сестер Родина Марії²⁷.

Між католицькими організаціями взаємодопомоги та релігійними громадами було багато спільного. Вони прагнули допомогти молодим жінкам отримати спеціальність, якою б ті могли заробити собі на життя, знайти роботу в організованих майстернях, чи гуртожиток для тих, хто не мав домівки, чинити юридичний захист різних категорій працівниць. Разом з тим, католицька церква отримувала можливість зберігати свій статус в середовищі польського населення, поширювати свою популярність. Такі дії церкви були викликані політикою царату, що прагнула зменшити вплив інославноконфесій на правобережжі.

²⁷ М. Janas, *dz. cyt.*, s. 389–407.

Olga Nikolajenko

POLISH WOMEN'S RELIGIOUS COMMUNITIES IN THE RIGHT-BANK UKRAINE IN THE END OF 19 – BEGINNING OF 20 CENTURIES

In the end of 19 – beginning of 20 centuries on the right bank of Ukraine are women's religious communities created on the initiative of the Catholic Church. The most common among them are the monasteries of the order of the heart of the Virgin Mary, who had been in many cities of Wołyńia and Podola. The society had the spiritual care of parishioners, arranged for young women sewing workshops, dormitories, homeless shelters. A characteristic feature of religious communities is the secret of initial Polish schools. This was due to the need to disseminate education and job conducting patriotic education.

At the beginning of the 20th century there are women's mutual aid society under the patronage of the Catholic Church. As religious communities, they help women find jobs, cheap housing, receive social security in the event of loss of work, etc., these organizations also have cultural and educational work.

Women's religious communities, under the tutelage of the Catholic Church, became part of the Polish women's movement on the right bank of Ukraine. Not only do they unite women, but also provide them with the experience of collective action and the protection of their national and professional interests, understanding the usefulness of action to benefit society. The Polish women's societies was to protect the interests of women and the Church.

Olga Nikolajenko

WSPÓLNOTY RELIGIJNE POLSKICH KOBIEŃ NA PRAWOBRZEŻNEJ UKRAINIE KONIEC XIX – POCZĄTEK XX W.

W końcu XIX i na początku XX wieku na prawobrzeżnej Ukrainie działały wspólnoty religijne kobiet utworzone z inicjatywy Kościoła katolickiego. Najliczniejsze z nich były klasztory Zakonu Serca Najświętszej Maryi Panny, które funkcjonowały w wielu miastach Wołyńia i Podola. Społeczności te sprawowały duchową opiekę nad parafianami, organizowały warsztaty szwalnicze dla młodych kobiet, prowadziły internaty i schroniska dla bezdomnych. Cechą charakterystyczną wspólnot religijnych prawobrzeżnej Ukrainy było prowadzenie początkowych tajnych polskich szkół. Było to wynikiem zarówno konieczności upowszechniania edukacji, ale także zrozumienia potrzeby prowadzenia edukacji patriotycznej.

Na początku XX wieku istniały towarzystwa wzajemnej pomocy dla kobiet pod patronatem Kościoła katolickiego. Jako wspólnoty religijne, pomagały kobietom znaleźć pracę, tanie mieszkanie, uzyskiwać ochronę socjalną w przypadku utraty pracy, itp. Powyższe organizacje prowadziły również pracę kulturalno-oświatową.

Kobiece wspólnoty religijne, pod opieką Kościoła katolickiego, stały się częścią polskiego ruchu kobiecego na prawobrzeżnej Ukrainie. Nie tylko zjednoczyły kobiety, ale także dawały im doświadczenie zbiorowego działania i ochronę ich interesów narodowych i zawodowych, oraz zrozumienie przydatności działania z pożytkiem dla społeczeństwa. Działalność wspólnot religijnych polskich kobiet była w obronie interesów Kościoła i samych kobiet.